

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Kateřina Žofková, DiS.

Název práce

Třídní učitel v přípravném ročníku ZŠ Jesenice

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce:

Mgr. Hana Fleischmannová

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED STUDIES

2020-2021

BACHELOR THESIS

Kateřina Źofková, DiS.

Title

**Class teacher in preparatory class
of elementary school Jesenice**

Prague 2021

The Bachelor Work Supervisor:

Mgr. Hana Fleischmannová

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce, je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů. Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 2. 2021

Jméno autorky.....

Poděkování

Děkuji paní Mgr. Haně Fleischmannové za pomoc a odborné vedení při zpracování této práce.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá, problematikou narušené komunikační schopnosti dětí v přípravných třídách, na běžné základní škole. Teoretická část uvádí pojmy komunikační schopnosti, předvádí Rámcový vzdělávací program a diagnostiku dítěte, předškolního věku. Presentuje Školní vzdělávací plán ZŠ Jesenice. Cílem je zaměřit se na pedagogické postupy dětí s IVP. Praktická část prezentuje hodnocení, komunikačních dovedností a schopností u dětí v přípravném ročníku ZŠ Jesenice. Zpracovává kazuistiky, vyhodnocuje oslabení u sledovaných dětí.

Klíčová slova

Didaktické hry a metody, logopedická intervence, narušená komunikační schopnost, odklad školní docházky, připravenost, přípravná třída, školní vzdělávací program, školní zralost.

Annotation

This bachelor thesis deals with the issue of preparatory classes in the common elementary school. The theoretical part introduces the concepts of communication skills, demonstrates the Framework Educational Program and diagnostic of a child of the preschool age. It presents the School Educational Plan of Primary School Jesenice. The aim is to concentrate on the pedagogical procedures of children with IVP (Individual Educational Plan). The practical part presents the evaluation, communication skills and abilities by children in the preparatory year of the elementary school Jesenice. It processes case reports and evaluates the weakness by the observational children.

Keywords

Didactic games and methods, speech therapy intervention, impaired communication ability, postponement of school attendance, preparedness, preparatory class, school educational program, school maturity.

ÚVOD.....	9
TEORETICKÁ ČÁST.....	10
1 KOMUNIKACE.....	10
1.1 Řeč a její vývoj	11
1.2 Poruchy dětské řeči	12
1.3 Narušená komunikační schopnost.....	13
1.4 ADHD porucha pozornosti	16
1.5 Nadané dítě	17
2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM.....	19
2.1 Učitelka v předškolním vzdělávání.....	19
2.2 Dítě se SVP.....	20
2.3 Integrované vzdělávání, prostřednictvím učitelky	22
2.4 Diagnostika dítěte předškolního věku.....	22
2.5 Školní zralost.....	24
2.6 Odklad školní docházky.....	27
2.7 Emoční, motivační a sociální zralost	28
2.8 Oblast podpory intervence dětí přípravného ročníku.....	29
3 PEDAGOGICKÁ DIAGNOSTIKA... CHYBA! ZÁLOŽKA NENÍ DEFINOVÁNA.	
3.1 Pomůcky a učební materiály	31
3.2 Školní vzdělávací program, přípravného ročníku ZŠ Jesenice	31
3.3 Pedagogický postup IVP	33
3.4 Stimulace řečových dovedností, hrou	34
PRAKTICKÁ ČÁST	35
4 TRÍDNÍ UČITEL V PŘÍPRAVNÉM ROČNÍKU ZŠ JESENICE.....	35
4.1 Metody pedagogického výzkumu	35
4.2 Vypracované kazuistiky vybraných dětí přípravné třídy	37
4.2.1 Kazuistika 1.....	37
4.2.2 Kazuistika 2.....	40
4.2.3 Kazuistika 3.....	43
4.3 Asistent pedagoga v přípravné třídě.....	45
4.4 Vyhodnocení dětí s individuálním zápisem v oslabených oblastech	47
4.5 Výzkumné šetření v přípravné třídě a doporučení pro praxi.....	49
ZÁVĚR	50

SEZNAM ZKRATEK	51
SEZNAM OBRÁZKŮ	54

ÚVOD

V posledních letech, česká společnost prochází změnami ve školství. Tyto změny se týkají obsahu vzdělávání, které se přizpůsobují měnící se době i organizaci systému vzdělávání. Školská soustava reaguje na celospolečenskou situaci, integraci žáků se speciálními potřebami, do běžných tříd. Přípravné třídy, byly takovou reakcí, stále se řešícím problémem připraveností dětí, pro vstup do základní školy. V teoretické části jsou popsány vývojové poruchy, jako jsou NKS, ADHD a poruchy chování, které jsou důvodem odkladu školní docházky. Cílem práce je, zjistit na jaké úrovni jsou komunikační schopnosti dětí s IVP a s odkladem školní docházky. Předvedení jak probíhá individuální působení pedagoga na děti tak, aby se adaptovaly v prostředí školy. Připravit na bezproblémové začlenění, do kolektivu. Je předveden ŠVP v přípravné třídě, základní školy Jesenice. Podle kterého se řídí pedagogové předškolního vzdělávání v přípravném ročníku. Dalším cílem je, zaměřit se na nejčastěji používané metody práce při rozvíjení NKS. V praktické části je předvedena přímá práce s dětmi při jazykové stimulaci, provázející hrou a při řízené činnosti. Předvedení rozhovorů s rodiči při „Schůzce ve třech,“ kde se zjišťovaly aktuální skutečnosti. Ty byly zaznamenány do pedagogické diagnostiky. Na základě vypracovaných kazuistik a řízených rozhovorů s rodiči se budou odhalovat údaje u sledovaných dětí. V této části bude provedeno, dokázání důležitosti individuálního přístupu, působení intervence a podpora SPC a PPP. Vycházím z dlouholeté praxe učitelky v MŠ. Důležitost individuálního přístupu pedagoga, přípravných tříd a intervenční působení ve škole, je nezbytnou součástí našeho školství a vkladem pro děti do budoucna.

TEORETICKÁ ČÁST

1 KOMUNIKACE

Lidská řeč je nejdokonalejší dorozumívací prostředek, který slouží k dorozumění člověka s člověkem. Spolehlivě se neví, jak lidská řeč vznikla, ale jistě vznikla z potřeby dorozumět se. Komunikace pochází z latinského *comunicare*, což znamená spojovat. Jde o výměnu sdělení v nejširším slova smyslu. Dorozumívání je komunikace a patří k sociální interakci. Řečová schopnost je zprostředkována, znakovým systémem (jazykem, prožitky a sociální strukturou. Zároveň je sama o sobě zdrojem a nositelem informací. Jak mluvíme s rodiči, učiteli i kamarády. Mezi lidmi je záměrným jednáním. Řeč probíhá mezi zdrojem a adresátem.

Při komunikaci je definováno pět základních prvků:

- Komunikátor
- Adresát
- Komunikační kanál (médiu)
- Mediované sdělení (text)
- Účinek (efekt, odpověď)

Popis pyramidy komunikace (Denisem Mc Quaiem).

- Komunikace intrapersonální - vnitřní řeč, jediná
- Komunikace interpersonální - s účastníky komunikační situace
- Komunikace v malých skupinách - musí mít přímý a individuální vztah
- Komunikace veřejná - jsou oslovovány skupiny obyvatel
- Komunikace masová - nelze lokalizovat co do času a místa

1.1 Řeč a její vývoj

Lidská řeč je nejdokonalejší dorozumívací prostředek, který slouží k dorozumívání člověka s člověkem. Spolehlivě se neví, jak lidská řeč vznikla, ale jistě vznikla z potřeby dorozumět se. Prvním hlasovým projevem dítěte je křik, kterým novorozenec ohlašuje svůj příchod na svět. Není to jen řeč, zahrnuje doteky, výraz tváře, pohledy očima i pohyby hlavy, rukou i těla.¹ V prvních šesti týdnech života dítě vydává jen určité zvuky, jimiž dává najevo libost a nelibost svých pocitů, dítě se učí pracovat a hospodařit s dechem. Není-li těmto projevům věnována okamžitá a dostatečná pozornost a péče, může dojít u dítěte nejen k poškození hlasivek, ale i k psychickému strádání. V šestém týdnu se křik stává diferencovaným, začínají se v něm odrážet pocity dítěte. Kolem pátého měsíce přechází pudové žvatlání v žvatlání napodobovací. V období osmého měsíce přechází žvatlání do fáze rozumění řeči. Okolo prvního roku začíná dítě vyslovovat první slova je to velice důležité období, pro rozvoj řeči. Ve dvou a půl letech, je dítě schopno se vyjádřit v jednoduchých větách, zásoba je asi 50 slov. Ve dvou letech je dítě schopné mluvit již v krátkých větách. Slovní zásoba je 250 slov a více. Třetím rokem dokáže vyprávět o tom, co vidělo a co zažilo, slovní zásoba je okolo 1000 slov. Od čtvrtého do šestého roku se stále řeč zdokonaluje a zvyšuje slovní zásoba, tomu napomáhají i předškolní zařízení, v šesti letech dítě disponuje až se 4000 slovy.² Po formální stránce, bývá řeč dokončena v sedmém roce. Schopnost řeči má pouze člověk a dítě řeč začne využívat k tomu, aby se dorozuměla se svým okolím. Dítě podvědomě cítí, že čím lépe dokáže komunikovat se svým okolím, tím snadněji dosáhne naplnění a uspokojení svých potřeb. Pokud se vrátíme k hypotetické úvaze o genezi lidské řeči. Pravěký člověk když začal žít ve společnosti, měl též potřebu dorozumět se. A to především při společné práci (budování příbytků, při lovu, obraně atd.).

¹ Dítě se speciálními potřebami, Susan Kerrová 1997 s. 63.

² Jak správně vyslovovat, Pavel Dolejší 2005 s. 13.

Časovým vývojem se z pouhých gest posunků, neartikulovaných zvuků, stávaly zvuky artikulované. Z nich začala vznikat první slova a člověk začal mluvit.³ Je zjištěno, že řeč není člověku vrozena, každý se jí musí učit, sám od sebe se jí však nenaučí. Pokud se má člověk naučit mluvit je podmínkou slyšet a žít v mluvícím prostředí. Záleží na vzoru, podle kterého se řeč utváří a obratnosti mluvidel, vše musí probíhat v určitém věku. V období mezi druhým rokem života dítěte a pubertou. Ne jen z literatury ale i z historie jsou známy případy dětí, které vyrůstaly mezi zvířaty, a když byly nalezeny, pohybovaly se po čtyřech a vydávaly neartikulované zvuky. Přes to že jim byla dlouhodobě věnována odborná péče a naučily se mluvit, jejich řeč nedosáhla úrovně obvyklé u dětí. Řeč jako produkt vyšší nervové činnosti člověka je odrazem myšlení a jeho podněcování. Řečí může člověk vyjádřit své myšlení a psychické stavy. Na podkladě řeči mluvené vznikla řeč psaná. Orientační zkouška sluchu je možné provést již v druhém měsíci, a to silným tlesknutím, postupně u obou uší dítěte.⁴

1.2 Poruchy dětské řeči

Poruchy řeči se vyskytují převážně u dětí předškolního věku, nejsou výjimkou ani u školáků, ani u dospělé populace. Setkáváme se s různými typy a stupni poruch řeči. Od lehkých forem poruch, které se mohou časem samy upravit, až po poruchy velice závažné, a těm je třeba věnovat náležitou odbornou péči. Poruchy nebo vady výslovnosti jsou nejčastěji fenoménem vývojovým, tj. vznikajícím v průběhu vývoje řeči.⁵ Co u tříletých dětí mnohdy pokládáme za komolení slov, může být o rok později již vadou patologickou. Pokud máme podezření, že s řečí dítěte není vše zcela v pořádku, je třeba doporučit rodičům co nejrychleji vyhledání pomoci odborníků, dětský lékař jistě poradí jak dál postupovat a na koho se obrátit. Mezi poruchy dětské

³ Vývojová psychologie J. Langmeier 2006, s. 14.

⁴ Jak správně vyslovovat, Pavel Dolejší 2005, s. 11.

⁵ Dyslalie, Beáta Krahulcová 2007, s. 19.

řeči patří, opožděný vývoj řeči, porucha výslovnosti. Opožděný vývoj řeči se jedná v případě, kdy vyjadřovací schopnosti neodpovídají jeho věku, příčiny mohou být různé, poruchy sluchu, postižení mozku, rodové zatížení, též citové strádání dítěte. V tomto případě, je třeba neprodleně vyhledat pomoc odborníka.

1.3 Narušená komunikační schopnost

Získaná psychogenní nemluvnost: mutismus

V psychiatrické terminologii je mutismus chápán jako symptom, je pokládán za hraniční problematiku mezi logopedií, foniatrií, a psychiatrií. Projevuje se jako ztráta řečového projevu, které nejsou podmíněny organickým poškozením centrálního nervového systému (CNS). V terminologii termín mutismus a hlavně v praxi bez ohledu na etiologii a terapii, odmítání mluvní komunikace, útlum řeči ze strachu nebo mlčení ze studu. Autistický mutismus je nedostatek mluvní iniciace vedoucí až k úplné němotě (pravděpodobně symptom psychotického onemocnění).⁶ Neurotický mutismus způsobují neurotické zábrany, které dítěti nedovolují mluvit v určitých náročných společenských situacích. V logopedické literatuře jsou pod pojmem mutismus většinou chápány tři druhy narušené komunikační schopnosti. Totální mutismus - oněmění je generalizováno na všechny osoby, situace i prostředí. Elektivní (selektivní-výběrový) mutismus-ztráta schopnosti promluvit se váže na určitou osobu nebo situaci. Surdomutismus - neurotický útlum se rozšíří i na oblast slyšení. Elektivní mutismus je obvykle považován za primárně psychogenně podmíněnou poruchu. Můžeme ho chápat jako obranný mechanismus, který je reakcí na akutní psychotraumatizující podnět či chronickou frustraci, kdy nejsou uspokojovány základní psychické potřeby dítěte.⁷

⁶ Klinická logopedie Eva Škodová 2003, s. 203.

⁷ Klinická logopedie Eva Škodová 2003, s. 204.

Porucha výslovnosti - patlavost (dyslalie)

Vadou výslovnosti označujeme názvem patlavost, je nejrozšířenější poruchou řeči u dětí předškolního věku. Vývoj řeči probíhá u dětí individuálně, je třeba rozlišit, kdy se jedná pouze o výslovnost nesprávnou, což je jev vývojový, fyziologický čili normální, a kdy se již jedná o výslovnost vadnou čili patologickou, ta vyžaduje logopedickou péči. Patlavost spočívá v tom, že dítě hlásku vůbec netvoří, vynechává hlásku, kterou nedokáže vyslovit, nejčastěji vynechává hlásky r a l. Další formou patlavosti je, že dítě špatně vyslovuje sykavky (c, s, z), lidově řečeno „šlape si na jazyk“. U hlásek r, ř, čemuž se lidově říká „ráčkování.“⁸ Podle profesora Sováka, autora reflexní terapie, která tvoří základní metodologický princip v logopedii.

Breptavost

Je porucha řeči, vyznačuje se překotným tempem řeči. Řeč dítěte, které breptá, se vyznačuje překotným tempem. Tato řeč je nesrozumitelná, dítě komolí slova, vynechává hlásky nebo části slov. Breptavost postihuje děti hyperaktivní, citově nevyrovnané, impulzivní se sníženou sebekontrolou. Příčinou takové osobnostní nevyrovnanosti dítěte může být postižení mozku (např. lehká mozková dysfunkce). Opět je důležité vyhledat odbornou péči.⁹

Huhňavost (rhinolalie)

Huhňavost je porucha zvuku řeči, která se projevuje nosovostí hlásek. Čímž se řeč stává nesrozumitelnou a zvukově nápadnou. Pokud je dutina nosní trvale uzavřena, jedná se o huhňavost zavřenou. Příčinou zavřené huhňavosti bývá často zvětšená nosní mandle (též se jí říká třetí mandle). Další příčinou může být zkřivená nosní přepážka, zúžené nosní průduchy. Dítě mluví, jako by mělo stále plný nos. Otevřená huhňavost může být

⁸ Jak se naučit správně vyslovovat Pavel Dolejší 2005, s. 15.

⁹ Řečové a komunikační obtíže, Věra Čadilová 2016, s. 55.

příčina zkrácení horního měkkého zadního patra. Nejzávažnější příčinou je rozštěp patra, dítě jako by stále vydávalo, zvuky nosem.¹⁰

Koktavost (balbuties)

Tato porucha, při níž je narušena plynulost řeči, projevující křečovými stahy artikulačních svalů. Také se projevuje opakováním počátečních slabik ve slovech nebo jejich protahování, křeče mohou při mluvení postihnout i obličejové svalstvo. Řeč může být doprovázena nekoordinovanými pohyby rukou, též celého těla.¹¹ Tato vada může mít příčinu dědičnosti, též nedozrálostí v mozku nebo onemocnění, úrazech, silného úleku, neurovnané rodinné poměry aj. Je doporučováno, aby se k dítěti přistupovalo obzvláště citlivě a ohleduplně, je důležité vytvořit dítěti klidné prostředí a věnovat mu pozornost a trpělivost.

Jsou důležité určité zásady, které by se měly dodržovat, vznik problému pokud se jedná o vadu vrozenou, se dá předejít prevencí.¹² Doporučuje se rodičům, aby od raného počátku na děti nešíšlali, nekomolili slova a pravidelně, správně na dítě mluvili. Důležitá je motivace jak dítěte, tak i rodičů. Rodič by se měl připravit na to, že k odstranění vad výslovnosti, nebude stačit čas strávený u logopeda. Náviku správné výslovnosti, je zapotřebí se denně věnovat pravidelně, systematicky a přesně podle pokynů logopeda.

¹⁰ Jak se naučit správně vyslovovat, Pavel Dolejší 2005, s. 17.

¹¹ Jak se naučit správně vyslovovat, Pavel Dolejší 2005, s. 19.

¹² Klinická logopedie, Eva Škodová 2003, s. 37.

1.4 ADHD porucha pozornosti

ADHD značí poruchu pozornosti s hyperaktivitou a je zkratkou z anglického Attention Deficit Hyperactivity Disorder. Je definována jako neurovývojová porucha, vyznačující se jednak, deficitem pozornosti, impulzivností a hyperaktivitou. Tato porucha se netýká inteligence, ale některé nadané děti, tuto poruchu mají, je to spojení spíše vzácně.

Jak u ADHD, tak u specifických poruch učení je třeba dát si pozor na to, aby dítě nebylo stigmatizováno, aby si myslelo, že je špatné, neschopné. Nedostatečná pozornost je pro dítě problém, když jeho samotného brzdí v tom, aby dělalo, co je pro něj důležité. Nejnovější epidemiologické studie dokládají, že příznaky mohou přetrvávat až u 60 % pacientů do dospělosti. V Německu je možné obrátit se za určitých okolností na úřad práce o mládež, i když spolupráce s ním není kvůli úředním formalitám vždy lehká. Podrobnosti upravuje Zákon o pomoci dětem a mládeži (Kinder-und Jugendhilfegesetz, KJHG).¹³ V České republice neexistuje zákon o dětech a mládeži tak jednotný. Péče spadá pod několik ministerstev a právní normy týkající se této věkové skupiny, jsou rozdělené do mnoha zákonů). Často děti s ADHD do speciálních škol nepatří a nedostává se jim tak, přiměřeného vzdělání.

V České republice se řídíme zákonem 561/2004 o předškolním, základním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dále vyhláška 27/2016 o vzdělávání dětí, žáků a studentů se speciálními vzdělávacími potřebami a dětí, žáků a studentů mimořádně nadaných. Nejvíce pochopení a útechy, emocionální podpory potřebné k tomu, aby ve svém snažení nepolevovali, poskytnou rodičům svépomocné skupiny. Tyto regionální svépomocné skupiny nemají žádnou pevně danou organizační strukturu. Většinou jsou bezplatné, kontakt vám poskytne dětský lékař, odbor sociálních věcí nebo jiné rodiny, které řeší stejný problém. Pomoc může přijít z více stran z pedagogicko-psychologické poradny, mateřské školy, zaměstnanci z OSPODu, kteří vám vyjdou vstříc.

¹³ Porucha pozornosti, Jenett Wolfdieter, 2013, s. 28.

1.5 Nadané dítě

Jestli-že se mluví o nadaných dětech, tedy dětem, jejichž IQ je vyšší než 125/130. Je mnoho pohledů na lidskou inteligenci a mnoho definic. Inteligence je definována jako obecná schopnost lidí používat rozum, přemýšlet, řešit problémy, učit se a přizpůsobovat se novým životním podmínkám. K určení slouží testy inteligence. Pouze identifikace sestávající ze standardizovaného testu IQ a zahrnující psychologickou diagnostiku (testy osobnosti, testy kreativity, případně neuropsychologické vyšetření).¹⁴ Psychometrické testy WISC, jsou tím nejlepším nástrojem, který zatím je k dispozici. Nezachycují ale celou skutečnost, určují sice vzdálenost dítěte od normy, ale nemají potřebnou přesnost pro vystižení celého fungování mozku nadaných dětí. Test pro vstup do Mensy ČR se stává z neverbálního testu, měřícího převážně analytické a logické schopnosti. Hrají velkou roli pozornost, krátkodobá paměť a psychický stav jedince. Uznávanými a dnes velmi rozšířenými jsou komplexní Wechslerovy testy inteligence (WPPSI, WISC, pro dospělé WAIS). Průměrné IQ je 100 se směrodatnou odchylkou 15. Pro definici mimořádného nadání ale sama vysoká inteligence nestačí, nejde jen o IQ samotné, ale zahrnuje také rysy osobnosti výjimečné z kvalitativního hlediska, jako je například nadání kreativní. O nadání mluvíme, když u jedince dochází k průniku nadprůměrné schopnosti, tvořivosti a zaujetí/angažovanosti. Nadání může být různé: od nadání na matematiku přes nadání umělecké až po nadání například v oblasti komunikace. Všechny nadané děti automaticky uspějí a budou šťastné, protože mají nadprůměrnou inteligenci. Existují však i takové nadané děti, které mají špatné, nebo dokonce i velmi málo přátel. Cítí se smutně, zažívají pocity nedostatku životního smyslu. Dokonce i šikanu ze strany učitelů či spolužáků. Je zjištěno, že nadané děti, jež jsou víceméně harmonicky rozvinuty ve všech klíčových oblastech, a nedá se říct, že by v něčem nějak výrazně zaostávaly.

¹⁴ Nadané dítě, Monika Stehlíková 2018, s. 24.

Shrnutí co potřebuje nadané dítě od své rodiny:

Láskyplné hranice, respekt a bezpodmínečné přijetí.

Nebýt ani povyšováno, ani snižováno v porovnání se sourozenci.

(nadání neznamená, že dítě je hodnotnější než ostatní).

Ujišťování a podporu, že může být takové, jaké je, a může se svobodně projevat.

Získat důvěru, podporu v osobnostním vývoji.

Zvládání emocí a myšlenek, podporu v relaxaci.

Provádět otevřenou a pravidelnou komunikaci v rovině, upřímnosti.

Zajištění prostoru, pro tvořivost a vlastní zájmy. Podporovat samostatnost.

Společně strávené chvíle pohody, společné aktivity.

2 RÁMCOVÝ VZDĚLÁVACÍ PROGRAM

Vzdělávací program, rozvoj vzdělávání v roce 2017. Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy s ustanovením zákona 561/2004, o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání. Vymezuje požadavky, podmínky a pravidla pro institucionální vzdělávání PV. Tato pravidla se vztahují na pedagogické činnosti, probíhající ve vzdělávacích institucích. Zařazených do sítě škol a školských zařízení. PV je od 3 do 6 let. Od 1. 9. 2020 se mění, od 2 do 6 let. Mateřská škola se organizačně, věkově rozděluje na homogenní nebo heterogenní třídy. Úkolem PV je doplňovat a podporovat rodinnou výchovu. Pomáhat zajistit dítěti prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Vhodné je využívání prožitkového a kooperativního učení hrou a činnostmi, které jsou založeny na vlastních zážitcích.

Cíle PV:

- rámcové cíle - vyjadřují univerzální záměry PV
- klíčové kompetence - výstupy, obecnější dosažitelné způsobilosti
- dílčí cíle - vyjadřují konkrétní záměry, příslušející VO
- dílčí výstupy - dílčí poznatky, dovednosti, postoje a hodnoty

2.1 Učitelka v předškolním vzdělávání

Učitelky v předškolním vzdělávání se zaměřují především na celkový rozvoj dětí. Profesní vybavenost učitelky souvisí, jak má vzdělávat a působit aby vědomosti a dovednosti dětí byly rozvíjeny v plném rozsahu svých možností. Od této profese se očekává, vytvoření podmínek pro pedagogickou práci. Vytvářet takové prostředí, aby bylo motivující pro děti a jejich učení. Snáze pak přijímají programy se zájmem, lépe se soustředí a na pokyny učitelky reagují s porozuměním. Cíle vycházejí z prostředí, tradic a situací které jsou dětem blízké.

Odborná vybavenost učitelky by měla být k prospěchu dítěte. To znamená, pokud registruje případné odchylky, umí poskytnout rady, na jaké specializované pracoviště se mohou rodiče obrátit. Důležitá je akceptace dítěte s porozuměním bez podmínek.¹⁵ S tím souvisí jak je učitelka schopna přijmout sama sebe. Jak je vnitřně vyrovnaná, stabilní. Dalším předpokladem je vcítění se do prožitků druhého. Empatický přístup a snažit se porozumět druhému. Umí dětem sdělovat, co ji v životě baví, nebo čemu se věnuje mimo školu. Vytváří tak vztah a důvěru dětí. Školní klima je relativně stálý a dlouhodobý stav sociálního a pracovního fungování. Důležitá je spolupráce všech zúčastněných (pedagogických a nepedagogických pracovníků, dětí a rodičů). Vztah rodičů s učitelkou by měl být bez předsudků a kritického pohledu na způsob jejich výchovy. Rodiče, kteří nepociťují nespokojenost učitelky, se více snaží navázat vztah a řešit popřípadě problémy, vzniklé např. nesprávnou výchovou dětí.

2.2 Dítě se SVP

Dítě se speciálními vzdělávacími potřebami, je takové, které k naplnění svých vzdělávacích možností, nebo k uplatnění a užívání svých práv, na rovnoprávném základě, potřebuje poskytnutí podpůrných opatření. Rámcové cíle a záměry PV, jsou pro všechny děti společné. Při naplňování cílů je třeba, přizpůsobovat vzdělávání tak, aby maximálně vyhovovalo, jejich potřebám a možnostem. Při plánování a realizaci PV s přiznanými podpůrnými opatřeními je třeba mít na zřeteli fakt, že se liší od ostatních.¹⁶ Opatření je podkladem pro tvorbu IVP. Důležitou podmínkou úspěšnosti PV je vhodná volba vzdělávacích metod a prostředků, která jsou v souladu s podpůrnými opatřeními. Uplatnění vysoce profesionálních postojů učitelů i ostatních pracovníků, kteří se na PV podílejí. Důležitou součástí je spolupráce se zákonnými zástupci. Přítomnost asistenta podle stupně přiznaných PO.

¹⁵ Předškolní pedagogika Jan Průcha 2013, str. 62

¹⁶ RVP, MŠMT 2017-20.

Varianty opatření dle stupňů podpory

Stupeň 1

Podle schopností opakovat cvičení na rozvoj sluchového vnímání. Použití didaktického materiálu, obrázky, vizualizace hlásky, diferenciací formou her, obrázkové pexeso.

Na 1. stupni ZŠ provádět logopedickou prevenci, pod vedením logopeda, zaměřeného na dechové a artikulační, fonační cvičení.
Stupeň 2
Systematicky rozvíjet sluch, používat modely písmen a též podpořit reedukaci v rodinném prostředí.
Stupeň 3
Systematické upevňování správné výslovnosti hlásek a aplikace do čteného i psaného projevu. V ZŠ je vhodné psaní diktátů se zaměřením na daný jev, který se z nesprávného mluveného projevu promítá do grafické podoby jazyka.
Stupeň 4
Neaplikuje se
Stupeň 5
Neaplikuje se

2.3 Integrované vzdělávání, prostřednictvím učitelky

V integrovaném vzdělávání a v jeho procesu, hraje důležitou roli ve spontánním učení dětí. Kdy se samy zajímají o různé situace a rozšiřují si tak poznatky a zkušenosti. Tyto poznatky začleňují do toho, co již znají. Jedinečný přínos spočívá v aktivitě a motivaci, dále se učit a vzdělávat. Pedagog využívá motivace, kterou u dětí vyvolávají situace, a prohlubuje jejich poznávání, případně na dané podněty navazuje.¹⁷ Učitelka směřuje cíli k nabídce ve vzdělávání. Podněcuje učení, je důležité realizovat v integrované podobě, kde se prolínají a pronikají do tématu. Integrované bloky by měly být přirozené, časově naplánované podle úrovně dětí. Učitelka si stanoví vzdělávací cíle, integruje nabídku u různých činností, které se k tématu vztahují. Dále se řadí podle zvoleného časového rozsahu. Integrované vzdělávání významně pomáhá tomu, aby si dítě vytvářelo komplexní pohled na svět a jeho fungování. Získané poznatky a zkušenosti by tak mělo umět lépe využívat v životě i v dalším učení. Předškolní vzdělávání se tím stává ještě účinnějším.

2.4 Diagnostika dítěte předškolního věku

Pojmy diagnostika a diagnóza jsou odvozené z řeckých slov - dia a gnosis (rozlišující poznávání nebo hloubkové poznávání). Diagnostika je způsob, metoda určování stavu. Diagnóza znamená určení stavu, situace. Pedagogická diagnóza znamená ústní, nebo písemné vyjádření výsledků diagnostického šetření, o zjištění stupně pedagogického rozvoje objektu výchovy, tj. úrovně vzdělání a vychovanosti. Diagnóza vyjadřuje úroveň vědomostí, dovedností a návyků-osobnosti nebo skupiny, které byly cílevědomě utvořené výchovnými činiteli, rodinou, školou i jinými institucemi.

¹⁷ Předškolní pedagogika, Jan Průcha 2013, str.85

Pedagogická diagnostika je pedagogický obor a patří do didaktiky. U diagnostiky se sleduje efektivita výchovy a vzdělávání.¹⁸ V poslední době se stále více setkáváme s dotazy rodičů, co by mělo dítě v předškolním věku umět. Též pedagogy mateřských škol zajímá co, kdy a jak u dítěte rozvíjet. Je nutné zodpovědět proč se diagnostikou zabývat, k čemu slouží a co je jejím cílem. Nejlepším postupem by bylo, aby každé dítě mělo vytvořeny nejlepší podmínky, ve kterých se rozvíjí a vyrůstá, podle nejlepších možností, zabezpečit individuální přístup a poznat potřeby dítěte. Diagnostika je určena všem, kteří se zabývají předškolním vývojem dítěte, též pedagogům mateřských i základních škol, rodičům, speciálním pedagogům, logopedům. S diagnostikou je třeba umět pracovat, protože každá sledovaná oblast je rozdělena do několika položek.¹⁹ Tyto položky jsou rozděleny podle věku, tak aby daná schopnost, dovednost byla přiměřeně zařazena k požadované činnosti, kterou dítě zvládá. Rozvoj stupňů jednotlivých schopností a dovedností, když dítě nezvládá úkol ani s podporou, je nad jeho možnosti. Pokud zvládá úkol s dopomocí, potřebuje opakované, vysvětlení nebo delší zácvik. Je dobré k jednotlivým stupňům rozvoje zapsat datum v položkách je vhodné zapsat všechny postřehy a nápadnosti, které si u dítěte při plnění úkolů všimnete. Jako jsou soustředění, případné odklony pozornosti, odchylky v potřebě časové dotace. Pokud dítě zvládne daný úkol, můžeme v diagnostice začít na jeho věkové úrovni. Jestliže se stane, že úkol se zdá být složitý, je vhodné začít na nižší věkové kategorii, to je velmi důležité, pro motivaci dítěte a stanovení úrovně schopnosti, kde momentálně je. Důležitá je posloupnost od jednoduššího ke složitějšímu. Zejména se to týká dětí s nerovnoměrným vývojem. Pokud jsou děti s různým typem postižení je vývoj ryze individuální, také závisí na osobnosti dítěte, péči jeho prostředí i v těchto případech diagnostika slouží k dalšímu rozvoji dítěte.

¹⁸ Diagnostika dítěte, Jiřina Bednářová 2015, s. 5.

¹⁹ Diagnostika dítěte, Jiřina Bednářová 2015, s. 31.

2.5 Školní zralost

Jsou dána určitá kritéria, která musí dítě před vstupem do školy zvládnout. Jedná se o soubor požadavků v oblasti tělesné, duševní i sociální.²⁰

V posledních letech se ustálil počet rodičů, kteří žádají pro své děti odklad školní docházky. V celku se jedná o jednu pětinu z množství budoucích prvňáčků. Vysoký počet odkladů, bývá nedostatečnou školní zralostí a často též vyšší požadavky škol. Též někteří rodiče, raději rok počkají z důvodu lepšího startu. Vyšší úspěšnosti v dnešní společnosti, která je zaměřena na úspěch a výkon.

Jednou z příčin odkladu školní docházky, mohou být i závažnější řečové vady u dětí. Roli hraje i posouzení pracovníka pedagogicko-psychologické poradny.

Učitelky a učitelé mateřských škol, jsou často prvními, kdo školní odklad doporučuje. Nastalou situaci řeší s rodiči a nasměrovat děti do speciálních institucí, k dalšímu posouzení zralosti. Předškolní věk není jen přípravou na školu, ale také přípravou na život. V prvních třídách základních škol zjišťujeme, že v lavicích nesedí jen šestileté děti. Na základě školského zákona, by měl žák zahájit školní docházku, pokud dovrší šesti let do 31. 8. daného roku. V prvních třídách v některých regionech, mají učitelé až jednu čtvrtinu dětí sedmiletých. Školské statistiky poukazují, na to že počet odkladů dlouhodobě přesahuje úroveň 22%. Školní zralost je nejčastěji charakterizována, jako stav dítěte, který zahrnuje jeho zdravotní, psychickou a sociální způsobilost, začít školní docházku. Nejčastěji se uvádějí tři složky: fyzická, psychická a sociální zralost. Pojetí psychické školní zralosti, je psáno jak způsobilost dítěte absolvovat školní vyučování. Proto je zapotřebí, aby dítě dosáhlo určité úrovně v řeči. Myšlenkové operace soustředěnosti, pozornosti a sociální dovednosti. Filipínská míra zjišťuje, zda již došlo ve vývoji dítěte, ke změně tělesných proporcí, přesněji k protažení končetin. Tento test vypadá tak, že dítě si položí paži přes temeno hlavy a dlaň by měla překrývat ucho. Existuje více metod zjištění zralosti. Kapalínův index posuzuje poměr

²⁰ Diagnostika předškoláka, Jiřina Klenková 2002, s. 12.

míry a váhy dítěte. Podle údajů má dítě měřit 120 cm a vážit 20 kg. I touto zkouškou pro orientaci si rodiče mohou svého budoucího prvňáčka vyzkoušet. Existuje mnoho faktorů, které ovlivňují připravenost budoucího žáčka k zahájení povinné školní docházky. Jsou to věk dítěte, dědičnost, pohlaví dítěte, fyzická zralost, zdravotní stav, úroveň motoriky a jemné motoriky, zralost psychických procesů, zralost řeči, sociální zralost, požadavky základní školy a jiné. Předčasné zařazení dítěte do základní školy naopak může způsobit neurotizaci a ztrátu sebedůvěry. Více se preferuje termín školní připravenost, v poslední době je chápán aktuální stav rozvoje, osobnosti dítěte ve všech jeho oblastech. Na preventivní pětiletou prohlídku je pozváno každé předškolní dítě. Náplní preventivní prohlídky je psychomotorické hodnocení dítěte.²¹ Lékař dítě změří, zváží, prověří na vzdálenost zraku, krevní tlak, stav dentice, držení těla a jistě další aspekty. Ve vývoji dítěte dále dochází k upřednostňování šikovnější ruky, toto období nastává kolem 4. roku, kdy dítě používá jednu ruku nebo obě stejně. Pro prvňáčka je důležitá dominance ruky a oka, kvůli rozvoji školních dovedností, hlavně čtení a psaní. Důležitá je tudíž zkouška laterality. Lateralizace je obrazem dominance jedné z mozkových hemisfér. Učitelky a rodiče by si měly všimnout nejen toho, kterou ruku dítě více používá, ale také preference dalších párových orgánů (oko, ucho). V populaci převažuje souhlasná lateralita, přednostní užívání ruky a oka a praváctví.

Je dobře, že díky osvětě již rodiče, ani učitelé nepřeučují leváky, těch je v populaci kolem 10%. Velkým posunem ve společnosti je vybavenost pomůcek pro tyto děti, které jsou běžně sehnány v obchodech (pera pro leváky, tužky, nůžky apod.). Rodiče mohou najít na www.prolevaky.cz. V nabídce jsou různorodé soubory testovaných úloh, které mají pomoci určit, zda jsou děti připravené na nástup do první třídy. Dítě se při plnění úkolů může procvičovat ještě před zápisem do školy, dospělí díky nim poznají, na jaká cvičení se mají s dítětem zaměřit, co jim působí těžkosti, a pokud potřebují, pomoci jim.²² Další obtíží při docházce je častá nemocnost dětí, kdy buduje imunitní systém, může být častěji nemocné. Zdravotní stav dítěte by měli

²¹ Školní zralost, Eva Dandová 2018, s. 34.

²² Testy pro předškoláky, Martina Blahníková 2016, s. 3.

rodiče řešit s pediatrem. Tato skutečnost může být důvodem žádosti o odložení školní docházky. Předcházení těchto recidiv, je otužování dítěte, vhodné oblékání a zdravý životní styl. Dále snížená péče o nemocné dítě. Stává se, že rodiče předčasně dávají děti do školských zařízení a podceňují čas rekonvalescence. Vystavují tak dítě další nákaze. Škola je pouze pro zdravé děti, proto je důležité, aby ředitel školy, do školního řádu zanesl, že docházka do školy je pouze pro zdravé děti.²³ Co se týče klinického logopeda, ten může dát odborníkům doporučení, ale ti ho mohou, nebo nemusí akceptovat. Je důležité si uvědomit, že při úvahách o odkladu školní docházky stojí, prvotně dítě. Ne však, zájem dítěte, ne však zájem mateřské školy, základní školy či rodičů. Zákonný zástupce, rodiče mají podle zákona přihlásit své dítě k povinné školní docházce, které dovrší do 31. 8. daného roku šesti let. Pod zákonem (§ 36 školského zákona). V dnešní době by se rodič měl dostavit k zápisu do spádové školy. Je to škola, která je stanovena obcí, podle místa trvalého bydliště. Žák plní povinnou školní docházku v základní škole zřízenou obcí (§ 178, odst. 2).

²³ Školní zralost, Eva Dandová, 2018, s. 24.

2.6 Odklad školní docházky

Odklad by neměl být vnímán jako administrativní krok, ale hlavně jako doba pro kompenzaci a vyrovnání, dítěte v učení. Toto dítě by nebylo schopno zvládnout nároky, které by na něj kladla povinná školní docházka.

O tomto odkladu lze uvažovat, pokud je dítě nesoustředěné, neklidné je neobratné a nesamostatné. Někdy se u něj objevuje agresivita, nebo je přecitlivělé až plačtivé. Kolikrát ani roční odklad, vše sám nevyřeší. Děti, které nenavštěvují žádné předškolní zařízení a jsou v předškolním věku, dochází po domluvě s ředitelem MŠ a individuálně se mu pedagog věnuje. Snaží se o vytvoření ideálních podmínek, pro další rozvoj. Důležitá je, kvalitní spolupráce rodičů s mateřskou školou, též spolupráce s odborníky (lékařem, psychologem, speciálním pedagogem, logopedem). Dnes naopak nejsou žádnou vzácností případy, kdy rodiče žádají odklad školní docházky, pro dítě i nadprůměrně vyspělé (Matějček 1991). Patrně z toho citátu, Matějček téměř před dvaceti lety poukazoval na nastávající změny, kdy neměli žádné sedmileté spolužáky. Naopak bylo běžným jevem, že mezi šestiletými dětmi, byly děti pětileté, které slavily šest let až v první třídě. Před dvaceti lety sociocentrická orientace výchovy upřednostňovala potřeby instituce výchovy před individuálními potřebami předškolního dítěte. Jisté je, že odklad školní docházky není žádným handicapem dítěte. Základní školy by měly navazovat na předškolní vzdělávání s rámcovými cíli, klíčovými kompetencemi a vzdělávacími oblastmi RVP PV. Odklad předškolákovi může dát poradenské zařízení, kterým je pedagogicko-psychologická poradna, nebo speciálně pedagogické centrum a klinický psycholog nebo, dětský lékař. Co se týče klinického logopeda, ten může dát odborníkům doporučení, ale ti ho mohou, nebo nemusí akceptovat. Je důležité si uvědomit, že při úvahách o odkladu školní docházky stojí prvotně dítě a zájem dítěte, ne však zájem mateřské školy, základní školy či rodičů. Zákonný zástupce, rodiče mají podle zákona přihlásit, své dítě k povinné školní docházce, které dovrší do 31. 8. daného roku šesti let. Pod zákonem (§ 36 školského zákona). V daném čase by se rodič měl dostavit, k zápisu do spádové školy. Je to škola, která je stanovena obcí, podle místa trvalého bydliště. Žák plní povinnou školní docházku v základní škole zřízenou obcí (§ 178, odst. 2). Žádost o odklad školní docházky píše rodiče (či zákonní zástupci). Podávají ji na ředitelství základní školy.

Rodiče dokládají doporučující vyjádření, jedno od školského poradenského zařízení a druhé, buď od odborného lékaře, nebo od klinického psychologa. Ti napíší doporučení o odložení povinné školní docházky, na základě diagnostikování tělesných aspektů, školní nezralosti.

2.7 Emoční, motivační a sociální zralost

Emoční zralostí věku rozumíme přiměřenou kontrolu cílů a impulzů. Dítě by mělo být schopno odložit splnění vytoužených přání. Pokud je to nutné, nebo výchovně, vzhledem k pozdějšímu cíli, tato zralost souvisí s mentální výkonností. Bylo zjištěno, že předškolní děti nemohou splnit několik rozkazů, pokud příkazy nemají přímý citový význam, splní však i náročné úkoly, pokud je v nich neutrální prvek.²⁴ Například místo láhve přinést bonbon, odměnou bylo, že ho dostalo. Tato kontrola afektů a impulzů je předpokladem kázně, ta není jen vynálezem školy a předpokladem školní práce, ale která odpovídá skutečné vývojové potřebě dítěte. S citovou zralostí souvisí, zralost úkolová čili „zralost pro práci“.²⁵ Děti spontánně přecházejí od hravého zaměstnání k cílevědomější činnosti. Při správné motivaci pedagogem se děti aktivně hlásí a samy žádají o práci a jsou tedy schopné dokončit úkol. I když se školské systémy liší ve svých požadavcích, všichni vyžadují od dětí jistou míru vytrvalosti, úsilí, pracovní schopnosti a soustředěnosti na namáhavý úkol. Pro úspěšný vstup do první třídy je důležité, že dítě je schopno pracovat ve skupině spolužáků a že se na čas umí vzdát svých osobních potřeb ve prospěch společných cílů. Je faktem, že tato schopnost sebeovládání a sebeřízení často chybí. Proto vyrovnání biologického zrání dětí ve škole, zajišťují přípravné třídy. Dítě by mělo být méně závislé na rodině, odloučení na čas a být aktivní i bez její podpory. Důležité je, podřízení cizí autoritě a převzít novou roli, roli školáka. Ve třídě by měly být vytvořeny pravidla, která z ní vyplývají. Učitelé přípravných tříd by měli být modelem takového chování, jako je projevení zájmu a porozumění pro jednotlivé děti, častěji hovořit o prožitcích a celou skupinu směřovat k jasné

²⁴ Školní zralost, Eva Dandová 2018, s. 76.

²⁵ Vývojová psychologie, J. Langmeier 2006, s. 111.

stanoveným cílům, lze dosáhnout společným úsilím dětí. Individualizace výukových postupů se stala zvláště významnou, při současné snaze o integraci dětí s nejrůznějším oslabením, do běžných škol. Integrace dětí se zdravotními a různými omezeními, mohou být úspěšná, za předpokladu, vytváření individuálních výukových plánů, šitých na míru. Výuka frontální je snižována na minimum. Důraz na vzdělávání je kladen, na větší aktivitu dětí. Pracují na řešení společných úkolů, či problémů. A každé z nich přispívá ke společnému cíli, podle svých možností.

2.8 Oblast podpory intervence dětí přípravného ročníku

Všichni pedagogičtí pracovníci, by se měli snažit o to, aby žák z důvodu nespolupráce rodiny, byl ochuzen o kvalitní vzdělávací postupy.

Jestliže je mezi rodinou a pedagogem komunikace bez potíží, je celkový vzdělávací proces žáka velice usnadněn. Proto by měli být pedagogům vytvořeny takové podmínky, které umožňují pravidelnou výměnu informací, mezi rodinou a školou. Komunikace mezi rodinou a pedagogem napomáhá k zaměření se na oblasti, ve kterých potřebuje žák podporu. Dále je velice důležité posílení sebevědomí dítěte, které je svědkem toho že rodič se aktivně zajímá o školní život. Většinou jsou setkání rodičů se školou, formou třídních schůzek, které jsou v určitém intervalu. Nebo formou schůzky ve třech, to znamená učitel, rodič a žák. Dále mají rodiče možnost i telefonických rozhovorů, nebo se sejít v předem domluveném čase. Dalším komunikačním kanálem je umožnění přístupu, ke školnímu hodnocení žáka přes internet. Úkolem pedagoga je nebrat na lehkou váhu nesprávnou výslovnost žáka. Ta se pak odráží i v psaném projevu. Objevují se tendence psaní způsobem korespondujícím. Též se objevuje artikulační oslabení, sykavkové asimilace a oslabení jazykového citu. V oblasti sluchové analýzy a syntézy a fonemického sluchu též vzniká, nerovnoměrný vývoj. Proto je důležitá péče nejlépe školního logopeda.²⁶

²⁶ Katalog Podpůrných opatření, Silvie Vaňková 2005, s. 53.

3 PEDAGOGICKÁ DIAGNOCTIKA

Pozorování je jednou z nejdůležitějších metod pedagoga, umožňuje získat údaje za delší časové období, též sledování reakce na odlišné události v bezprostředním kontextu školní reality. Pozorování lze rozdělit - podle vztahu k objektu (přímé a nepřímé), též podle délky pozorování (krátkodobé a dlouhodobé).

Rozhovor je častou používanou metodou, která poskytuje bezprostřední odpovědi, odhaluje aktuální prožívání žáka, všímá si verbální komunikace, projevy nervozity, rozpaky a jiné projevy. Rozlišují se podle struktury, standardizované (přesně formulované otázky), a nestandardizované (volné). Velmi důležité jsou počty žáků, upřednostňují se individuální i skupinový postoj.

Metoda založená na prožitku, vychází z výjimečnosti prožívání předškolního dítěte, intenzivnější, hlubší a mohou být pro člověka zdrojem pozitivních vzpomínek, pro celý život. Nelze prožitky naplánovat, mohou se pouze odhadovat, především na základě vlastní zkušenosti. Nejsilnější prožitky vznikají, při aktivní činnosti.²⁷ Zásadním rozdílem mezi intenzitou prožitku, který má dítě z toho, že našlo v lese houbu a z toho, když pedagog vypráví, že byl v lese na houbách. Metodu silného prožitku přináší dramatická výchova, která umožňuje prožít si některé situace nanečisto, improvizací a hrou v roli. Další z metod je založená na hře, hra je pro dítě činností zcela přirozenou, působí mu slast a zároveň vytváří prostor pro učení. Do volných her, by pedagog neměl zasahovat, pokud si je jistý s bezpečností. Však se může stát spoluhráčem, pokud je mu to od dětí dovoleno. Metody respektující pedagogickou situaci, v menších skupinkách s individuálním přístupem. V přípravné třídě je důležitý způsob zadávání a plnění úkolů, převážně s podporou asistenta. Je prokázáno, že metoda přiměřenosti, přihlížení k aktuálním schopnostem dítěte a též metoda posloupnosti, je velice důležitá. Pomáhá to tak, k nepřetěžování žáka. Pedagog se touto metodou, posune k vytyčenému cíli.

²⁷Diagnostika předškoláka, Jiřina Klenková 2002, s. 112.

3.1 Pomůcky a učební materiály

Třída má velmi dobré materiální zázemí. Využívá několik multifunkčních zařízení (kopírka, skener), pedagog má k dispozici, vícero řad učebnic od různých nakladatelů, pracovní listy a též pracovní učebnice. Ve třídě je učitelce k dispozici počítač s plátnem, a ozvučením. Děti mají k dispozici didaktický materiál, magnetické obrázky s ročním obdobím, a povědomím celého roku. Číslice, písmenka s velikostí (5 cm), šablony na rozvoj grafomotoriky, tabulky na uvolnění zápěstí., naučné kartičky pro výslovnost, dřevěnými stavebnicemi. U pedagoga na zdi je velká popisovací tabule. Několik druhů puzzle. Třída je vybavena hudebními nástroji, elektrické piano. Třída je plně vybavena, výtvarnými pomůckami a divadélkem s maňásky. V místě jsou (šatny, WC, sprchy v souladu s normami). K dispozici je, plně vybavena kuchyňka a tělocvična. Výhodou je bezbariérový přístup.

3.2 Školní vzdělávací program, přípravného ročníku ZŠ Jesenice

Přípravný ročník ZŠ

Přípravný ročník je zřízen v ZŠ Jesenice, příspěvkové organizace, K Rybníku 800, Jesenice k 1. 9. 2015, vedením školy a je realizován na základě ŠVP Škola pro život. Do přípravného ročníku docházejí děti, které mají odloženou školní docházku, a na základě vyšetření ŠPZ jim byl tento ročník doporučen. Cílem výuky v přípravném ročníku je formou a metodou hry připravit, tyto děti na plnohodnotné začlenění do kolektivu, při nástupu do 1. třídy. Důležité je vyrovnat deficity, které byly u dětí zjištěny, jako například SPU nebo specifické poruchy chování. Stav žáků ve třídě, je dán počtem 10-15 dětí, což umožňuje vyučujícímu individuální přístup. Hodina probíhá v časovém úseku 45 minut s častým střídáním činností, je však možné časový úsek zkrátit, nebo prodloužit podle individuality žáků. Rozvrh dne není dogmatem. Žáci jsou motivačně hodnoceni slovně a odměňováni pedagogem, podle jeho uvážení.

Vyučující zajišťuje odbornou vzdělávací práci dětí a spolupracuje se školní psychologkou. Spolupracuje též s rodiči formou osobního styku, usiluje o vytvoření dobrých partnerských vztahů s důrazem na vzdělávací výsledek. Vedení žáků,

aby dokázali pozorovat a všimnout si souvislostí. Žáci se učí, aby dokázali klást otázky, učili se spontánně, dokončili zadaný úkol, postupovali podle instrukcí a reagovali na pokyny. Děti se učí řešit problémy, na něž stačí, samostatně a náročnější problémy s pomocí dospělého. Pedagog podporuje, aby žák hovořil ve vhodně formulovaných větách a samostatnému vyjadřování. Vedení žáků, aby dokázali sdělovat své pocity a prožitky v přiměřených celcích. Dbá, aby si žáci uvědomovali následky svého jednání. Žáci jsou vedeni k plánování, řízení a vyhodnocení své činnosti, též svobodné rozhodování a za svá rozhodování zodpovídat. Škola má spádovou Pedagogicko-psychologickou poradnu Středočeského kraje (pracoviště Benešov). Při problémech ve vzdělávání a chování posílá škola se souhlasem rodičů žáky na psychologické vyšetření do spádové poradny. Současně platí možnost využití poradenství i v jiných PPP a SPC v Praze či Středočeském kraji. Rodiče jsou informováni průběžně o problémech ve vzdělávání a chování, o tvorbě PLPP a IVP. Konzultují probíranou látku a chování, s učitelem. Vzdělávací obsah představuje propojený celek, vedoucí k získání způsobilosti, a zařadit se do vyučovacího procesu na 1. stupni ZŠ.

Učební plán přípravného ročníku zahrnuje obory:

Rozumové výchovy (RZV), Jazyková příprava (JP), Předmatematické představy (PMP), Grafomotorika (G), Tělesná výchova (TV), Hudební výchova (HV), Výtvarná výchova (VV) a Pracovní činnosti (PČ).²⁸

²⁸ ŠVP, ZŠ Jesenice 2019/20

3.3 Pedagogický postup IVP

Pozvolna děti adaptovat na nové prostředí.

Pedagog povzbuzuje a motivuje k aktivnímu zájmu o činnosti.

Vysvětluje, že třída je prostředí kde si děti také hrají.

Podporovat k navazování pozitivních vztahů s učitelkou.

Být trpělivý, při práci s nesoustředěnými dětmi.

Podporovat sebedůvěru a potlačovat ostych.

Vše pečlivě ukázat a vysvětlit dotazy.

Rozvoj řečových schopností a slovní zásoby. Umět komunikovat s vrstevníky.

Podporovat koncentraci pozornosti Posilovat sociální dovednosti a sebeobsluhu.

Rozvoj grafomotoriky, kresba, vedení linie Osvojení vnímání času a prostoru,
orientace.

Ověření pochopení daného zadání Posilovat zrakové vnímání a paměť.

Spolupracovat s rodinou.

3.4 Stimulace řečových dovedností, hrou

Nejpoužívanější metodou k rozvoji komunikačních dovedností je hra. V předškolním věku tvoří základní činnost dítěte. Ve vývojovém období mezi dvěma až sedmi lety se podle Jeana Piageta nacházejí děti ve stadiu symbolické hry (Piaget, 2010, Kořátková, 2005), v níž využívají symboly-hračky, rekvizity, pomůcky, které jsou zástupnými předměty skutečných předmětů.²⁹ Hra rozvíjí všechny stránky osobnosti. Třída v ZŠ Jesenice je vybavena kvalitními didaktickými pomůckami, stolními a prostorovými hrami. Hrou třídní učitel prolíná předměty. Předmět jazyková příprava je zařazován každý den. Důraz je kladen na básničky, říkanky pro výslovnost. Pedagog názorně předvádí správnou výslovnost, formou krátkých říkanek a motivuje je k opakování. V tomto předmětu jsou též zařazovány hry na ozvěnu, kdy děti opakuji, co slyší (zvířecí zvuky atd.). Děti se rády zapojují do dramatizace pohádkových příběhů, improvizují. Prostorové hry jsou pro děti zajímavé, hlavně z volnosti pohybu. Mezi oblíbené patří, hra na tělo. Při hře se mění tempo, ukazují a opakuji části těla. V předmětu rozvoj poznání se pedagog snaží spojit poznatky, které jsou dětem blízké s novými, které si upevňují při rozhovoru mezi sebou nebo s asistentem. Před každou hodinou jsou zavedeny v komunikačním kruhu jazykové chvilky. Kdy se rozvíjejí při gymnastice mluvidel. Cílem je naučit ovládat co nejlépe pohyby jazyka a zapojování obličejových svalů. Mezi důležitá cvičení, patří správné dýchání. Nácvik hlubokého nádechu do hrudníku není tak lehké jak se zdá. Dechové cvičení provádíme i na zemi. Kdy si dítě více uvědomuje své tělo a pohyby. Jako pomůcka se často používá malý míček nebo hračka. Velice důležitý je individuální přístup ke každému dítěti. Tak pedagog lépe monitoruje nedostatky v řečovém oslabení. Mezi další předměty na rozvoj slovní zásoby patří, hudební chvilky. Hudba kladně působí na děti a ty se aktivně zapojují. Tyto chvilky jsou doplňovány relaxační hudbou nebo Orffovými nástroji. Zvládání rytmu, dělá dětem radost a opět se řečově zdokonalují a rozšiřují si slovní zásobu.

²⁹ Předškolní pedagogika Jan Průcha 2013, str. 105.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 TŘÍDNÍ UČITEL V PŘÍPRAVNÉM ROČNÍKU ZŠ JESENICE

Šetření uskutečněné v přípravném ročníku základní škole ZŠ Jesenice. Cílem zhodnotit komunikační dovednosti dětí, které mají IVP a také s odkladem školní docházky. K dosažení tohoto cíle byly dány výzkumné skutečnosti 1) v jaké rovině se nachází oslabení dětí s IVP v porovnání jen s odkladem školní docházky. Dále v oblasti koordinace jak hrubé, tak jemné motoriky. Výzkumná skutečnost 2) o schopnosti tvoření vět, jak děti dokázaly tvořit krátké věty. Výzkumná skutečnost 3) stimulace rozvoje slovní zásoby, vzdělávací nabídkou a působení intervence ve třídě.

4.1 Metody pedagogického výzkumu

Cílem metody pozorování, bylo rozvíjet komunikační schopnosti dětí, všimnout si nedostatků ve slovní zásobě a intenzivně se věnovat řečovým dovednostem. Zvolené otázky vyplývaly z metody pozorování. Jsou zavedeny metody rozhovoru, které byly uskutečněny v konzultačních hodinách. “Schůzka s rodiči ve třech“, která pomůže k dalším pedagogickým postupům a ke zkvalitnění individuální péče. Výzkum je systematický způsob řešení problémů, kterým se rozšiřují hranice, vědomostí lidstva. Potvrzují se, či vyvracejí, dosavadní poznatky. Není možno je řešit rychle, činnost je systematická. Výzkum je cyklické řešení problému, konečné a definitivní řešení nikdy neexistuje. Fakta se zaznamenávají, zpracují a interpretují. Tím se získává nový pohled na existující poznatky o daném pedagogickém jevu. Byla stanovena metoda pozorování, přímo v místě třídy. Dále rozhovor, který se uskutečnil, při schůzce ve třech (pedagog, rodič, žák). Dotazníkovým šetřením a řízenými otázkami pro rodiče, se zjišťují skutečnosti z prostředí rodinného. Potvrzují předpokládané rozdíly. Upozornil, na příčiny odkladu školní docházky. Je to dobrý prostředek pro diagnostiku ale i pro

učitele.³⁰ Pojem kazuistika pochází z latinského slova casus, a znamená (případ, náhoda). V bakalářské práci se kazuistika nazývá, jako případová studie. Je jednou z výzkumných metod, kterou si můžeme v praktické části, své závěrečné práce vybrat a aplikovat. Tato výzkumná metoda je vědeckým zpracováním praktického zejména konkrétního případu ze života. Při tomto typu výzkumu se mohou použít kombinace jiných metod, analýza, pozorování, a jiné. Vzhledem k praktickému a individuálnímu přístupu, k dětem v přípravné třídě. Pozorování dětí bylo na denním pořádku i zapisování údajů do diagnostického listu. Slovní zásoba a důležitost porozumění pokynů, k činnostem. Mezi další metody patří, stimulace řečových dovedností, prostřednictvím „ básniček pro výslovnost“, ukázka viz. příloha str. 62.

³⁰ Metody pedagogického výzkumu, Peter Gavora 2010, Brno.

4.2 Vypracované kazuistiky vybraných dětí přípravné třídy

Kazuistika je zpracovaná vzhledem k aplikování co nejvhodnějšího praktického a individuálního přístupu k dětem v přípravné třídě. Pozorování dětí bylo na denním pořádku, pozorování se zapisováním údajů o pokrocích v komunikačních schopnostech, sledování slovní zásoby a porozumění.

4.2.1 Kazuistika 1

Jméno dítěte: Adéla

Věk žáka: 7 let

Diagnóza: Vývojová vada řeči

- Uvedení do problematiky

V současné době, Adéla pravidelně navštěvuje ZŠ Jesenici, dochází do přípravné třídy, kam byla přijata, od září 2019 na základě vyšetření PPP a Školním psychologem. Adéla se snaží komunikovat, ale není jí rozumět, a ona minimálně rozumí nám. Na otázku odpovídá většinou na jiné zažité situace, často se opakující. Často je dezorientovaná, co má vůbec dělat. Nereaguje ani na pokyn pedagoga, aby si připravila penál na lavici. Je vyžadována pomoc od asistenta.

- Osobní anamnéza

Má sourozence, starší sestru žije v úplné rodině. Matčin průběh těhotenství a porod byl normální. Matka nebyla a není závislá na návykových látkách. A ani neužívala žádné léky, během těhotenství. Vývoj probíhal zcela normálně. Snad jen, říká matka, že byla poměrně hyperaktivní dítě. Neustále v pohybu a neunavitelná. Okolo třetího roku, si začala čím dál víc všimnout, že dívka nápadně zaostává v mluveném projevu a používá nesrozumitelná slova. Jinak stále temperamentní. S dívkou si našla svou řeč a po konzultaci s pediatrem, se rozhodla ještě počkat. V domnění že by se mohlo jednat, jen o opožděný vývoj. Dívka nastoupila ve třech letech do školky, nevyhledávala

kontakt s dětmi. Spíše si hrála sama. Učitelky si často stěžovaly, že jí nerozumí, a že matce doporučují, zajít na foniatrii. Vyšetření proběhlo v pořádku. V rodině prý nikdo s vadou řeči nebyl. A pokud ano, matka o tom neví. Když bylo dítěti pět let, začala chodit na logopedii. Výrazně se však řeč nezlepšovala. Nedalo se přehlédnout, že jí dcera, ani ona moc nerozumí. Jako dítě předškolního věku, absolvovala PPP a návštěvu psychologa na ZŠ, kam se hlásila do přípravného ročníku.

- Sociální anamnéza

Adaptace ve třídě probíhala pomaleji, než u ostatních dětí. Vzhledem ke NKS děvče doposud nemá kamaráda. Spíše se straní, snaží se zabavit, vlastní hrou. S pedagogem komunikuje. Řídí se pokyny svého asistenta. Zvykání na nové klima bylo náročné, pro dívku i okolí. Často pláč, náladovost, odmítání komunikace a jakékoli činnosti.

- Rodinná anamnéza

Otec vzdělání SŠ, IT technolog, matka vzdělání SŠ. Ekonomické oba pracují v oboru. Dívka pochází z úplné rodiny, otec z pracovních důvodů, je s rodinou velice zřídka. Roli další pomoci v rodině zajišťuje, babička (matka otce). Která pomáhá s vyzvedáváním dětí ze školy, vaří a stará se o děvčata, než přijde matka z práce. Adéla chodí na tenis, mimo areál ZŠ. Tento sport děvčeti vyhovuje už z důvodu, že tam nemusí příliš používat, verbální komunikaci. Školní logoped matce doporučovala, že by dceři pomohla, speciální škola. Matka není přesvědčena o tom, že tam dceři bude lépe, a že by jí to nějak pomohlo. V současné době otec rází - protekcionistickou výchovu. Přechvaluje dceru a snižuje jí, tak pomyslnou laťku k úspěchu. Matka říká, že se s ním o tom nedá mluvit, je přesvědčen, že je vše zcela v pořádku.

- Aktuální psychologické postupy třídního učitele

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka, podle IVP, na základě vyšetření PPP. Podpůrná opatření stupně 3. Vývojová vada řeči s obtížemi v receptivní i expresivní složce (artikulační neobratnost, řečový projev méně srozumitelný, chudá slovní zásoba, jednoduché instrukce). Porucha aktivity a pozornosti (rychlá ztráta zájmu, motorický neklid, živě reaguje na rušivé podněty. Nerovnoměrný vývoj. Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitelky, podílí se na rozvoji oslabených oblastí.

- Vyjádření obou rodičů

Adélka občas rozumí slovům, věty spíše rituálně opakuje. Často se stydí, spíše jí vyhovuje role pasivního pozorovatele. Snaží se komunikovat a navazovat kontakt s dětmi. Odpovědi, celý rozhovor s rodiči viz příloha str. 59.

- Pedagogické postupy, třídního učitele

Děvčeti jsou nabízeny, činnosti, které odpovídají stupni rozvoje dívky. Navazování očního kontaktu, stimulace rozvoje řečových dovedností. V rámci předmětu speciálně pedagogické péče, rozvíjíme oslabené řečové dovednosti v souladu a dle doporučení logopeda. Rozvíjíme předškolní dovednosti (zrakové, sluchové vnímání, prostorové představivosti). Při aktivitách je zajištěno místo, blízko paní učitelky/ asistentky. Úkoly se zadávají v kratších úsecích, častěji se střídají.

Děvče dvakrát do týdne navštěvuje speciální pedagog, který se jí individuálně věnuje 1 hodinu. V přípravném ročníku se děti neklasifikují známkami, ale pro motivaci dostávají do sešitu razítka, obrázky, hvězdičky. Ve třídě je podporována asistentem, ve družině je bez asistenta, jen s vychovatelem.

- Opatření do budoucna

Stále přetrvává vypracování IVP, je zapotřebí pedagogická podpora i při vstupu do prvního ročníku ZŠ. Nutná pomoc asistenta, spolupráce rodiny s logopedem, spolupráce se školním psychologem. Nepodceňovat domácí přípravy, slovní hrátky a četba s porozuměním.

4.2.2 Kazuistika 2

Jméno dítěte: Martin

Věk žáka: 6,8 let

Diagnóza: porucha autistického spektra

- Uvedení do problematiky

V současné době Martin pravidelně navštěvuje přípravný ročník ZŠ Jesenice, kam byl přijat od září 2019 na základě vyšetření PPP. Dítě je pasivní, nenavazuje ani nezapojuje se s pedagogy. Nezapojuje se do společných aktivit, podpora zapojení do kolektivu.

- Osobní anamnéza

Žije se sourozencem, starší sestrou a je z úplné rodiny. Matka během těhotenství neměla žádný problém. Nebyla ani závislá na návykových látkách, průběh byl normální. Termín porodu (přenášela 14 dní). Druhý týden strávila v porodnici, kde byl porod vyvolán. Po neúspěchu se porodník rozhodl, těhotenství ukončit, císařským řezem. Při porodu došlo k asfixii. Vyšetření novorozence bylo v pořádku, jen byl asi dva dny na pozorování a odsávání plodové vody z plic. Kojen byl plně bez problémů. Po týdnu byli propuštěni domů. Během vývoje do dvou let syna, pozorovala opožděnější vývoj, v lezení, chození, v hrubé motorice. Kolem třetího roku, byla jeho hrubá motorika méně koordinována, jevil se neobratně a často dezorientován. Nevyhledával ani oční kontakt, spíše jeho pohled směřoval před sebe a dolů. Při nástupu do mateřské školy, matka často pozorovala ostatní děti, a bylo jasné, že je něco jinak. Nevyhledával kontakt s kamarády, snažil se zabavit sám, nehrál si jako ostatní děti.

- Sociální anamnéza

Ve třídě se chlapec adaptoval pomaleji, toto období trvalo dva měsíce. Byl velice nejistý a dezorientovaný v prostoru. Komunikace s ním je jednoduchá, krátké věty, spíše slova, často náladový. Již ve školce začal chodit na logopedii, snažil se, byl snadno unavitelný. S dětmi nevyhledává kontakt, zabavuje se sám, rád si prohlíží knihy. Řeč spíše zrychlená. Na pokyny asistenta reaguje.

- Rodinná anamnéza

Otec vzdělání SŠ. Kuchař, matka vzdělání SOU holičské a kadeřnické služby, otec pracuje v oboru, matka jako prodavačka textilu.

Pochází z úplné rodiny, rodiče se budou rozvádět. Zatím bydlí pohromadě, otec si hledá bydlení, zatím žijí v domě rozděleně. S dětmi jim nikdo nepomáhá, děti tráví s prarodiči delší čas o prázdninách, bydlí na Moravě. O vyzvedávání dětí se rodiče střídají po domluvě. Nejeví známky, že by mu něco chybělo. Matka tvrdí že v rodině nemají nikoho s podobnou vadou ani jinou. Jednou týdně dochází na logopedii, na kroužky zatím nechodí. Vztah s oběma rodiči má pěkný, oba rodiče se snaží a mají o syna velký zájem, též je dobrá spolupráce se školou.

- Aktuální psychologické postupy, třídního učitele

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP, na základě vyšetření PPP. Stupeň podpory 3. Z důvodu poruchy aktivity a pozornosti, nedostatečná vytrvalost v činnostech, dezorganizován, obtížně regulovatelná aktivita. Nevyzpytatelné chování, neodhadne rizika. Vada řeči - specifická porucha artikulace (není stabilní, problémem víceslabičné výrazy).

- Vyjádření obou rodičů

Martin reaguje na změnu prostředí bez větších problémů. Tempo řeči má nerovnoměrné. Odpovídá na otázky často bezchybně. Nové věci Martina zajímají, často vyžaduje společnou hru. Odpovědi, celý rozhovor s rodiči viz příloha str. 60.

- Pedagogické postupy, třídního učitele

Vytvářet žákovi prostor pro komunikaci, využívat skupinové práce, podporovat sociální integraci, zapojovat chlapce do společných her, jasně definovat pravidla chování během řízených činností. Zajistit dostatek možností pro komunikaci jak s dětmi, tak s dospělými. Je důležité mluvit vždy srozumitelně, zjednodušeně, ale správně též mluvit dostatečně nahlas a zapojovat mimiku. Je potřeba podporovat Martina v sociální integraci - účast ve společenských hrách, nabídnout mu pomoc, dovést ho ke kroužku dětí, opakovat zadání. Upřednostnit posazení na přední místa, blíže paní učitelce, tak jak se osvědčí. Pro hodnocení je důležitá motivace, povzbuzení, pozitivní zpětná vazba, odměny do sešitu. Chlapec je podporován asistentem pedagoga z důvodu zvýšené potřeby dohledu a asistence ve školní družině.

- Opatření do budoucna

Pediatr doporučil rodičům, medikaci chlapce na zklidnění od září. A překonání změny prostředí v ZŠ a personálu. Doporučuje se sportovní proužek na posílení oslabených svalových partií těla, orientace v prostoru. Pravidelné návštěvy logopeda a důslednost v domácích přípravách.

4.2.3 Kazuistika 3

Jméno dítěte: Matěj

Věk žáka: 7,2 let

Diagnóza: LMD

- Uvedení do problematiky

Matěj byl v září 2019 přijat do přípravné třídy na ZŠ Jesenice. Odklad byl doložen zprávou z PPP Benešov. Chlapec v současné době má problém s chováním, začleňováním do kolektivu a poruchou učení. Dopomoc asistentem je velice důležitá. Častější začleňování her mezi dětmi.

- Osobní anamnéza

Matka v době těhotenství neužívala žádné léky, je kuřačka. Není jinak závislá na návykových látkách. Těhotenství probíhalo bez problémů, matka rodila v termínu. Při porodu došlo ke komplikaci, a došlo ke klešťovému porodu, tlak na lebeční kost. Byl kojen asi jeden měsíc, pak matka přešla na umělou výživu, často trpěla na záněty prsou a nebyla příliš schopna kojit. Vyvíjel se podle pediatra v normě, jen byl více hyperaktivní než ostatní děti. Ve dvou letech začal pěkně komunikovat, vyhledával akce, byl velice aktivní a obratný. Ve třech letech nastoupil do školky. Matka říká, že byl stále velice hyperaktivní. Docházelo často ke konfliktům s kamarády. Nerozuměl při vysvětlování dospělé osoby, proč se to nedělá. Časté agresivní chování vůči kamarádům šlo k osamění. Často si hrával sám. V pěti letech se chlapec o něco zklidnil a našel si kamaráda, který byl bezkonfliktní a podržoval se. Podle pedagogů ve školce se nedokázal soustředit v činnostech, kresba se podobala spíše tříletému dítěti, pracovní listy většinou nechápal, co má dělat. Často se dotazoval, kresba vypadala jako čarance. Co se týče jídla, to byl velký problém, jedl minimálně a neměl rád smíchané jídlo. Jídlo vyžadoval rozdělené. Problémem byl snížený pud sebezáchovy, často učitelky informovaly, že si neustále strká malé předměty do uší, nosu a úst, venku nebyl problém dát si do pusy kameny a cucat je. Již ve školce vyžadoval osobní dohled.

Matka si vzpomněla, že často lezl i po výškách. Ve školce asistenta neměl přiděleného, otec s tím nesouhlasil.

- Sociální anamnéza

Adaptace ve třídě proběhla velice dobře. Chlapec se zapojil od začátku do činností a her. Navazoval kontakt, bez zaváhání. Rád si povídal s personálem ve třídě i mimo něj. Drobnější konflikty s kamarády. Se sourozenci si rozumí bez problémů.

- Rodinná anamnéza

Otec vzdělání SŠ mechanik, matka vzdělání SŠ pedagogické. Otec pracuje jako vedoucí autoservisu a matka, jako recepční ve zdravotnickém zařízení.

Je z úplné rodiny, žije se dvěma staršími sourozenci, bratry (9, 11 let). Babička pomáhá s výchovou, matka přiznala, že je to s chlapcem velice náročné a často bývá vyčerpaná. Babička chlapce vyzvedává ze školy, odvádí ho na kroužek-fotbalu a věnuje se mu, než přijde matka z práce. Otec se na výchově moc nepodílí, pro něj je dítě, které z toho vyroste. Zlehčuje situaci a nedá se s ním o tom mluvit. Když byl chlapec ve školce, nesouhlasil s odborným vyšetřením, že k ničemu nevede. Tudíž, nemohl být přijat do školky asistent pedagoga, aby se Matěj lépe připravil pro vstup do školy.

- Vyjádření obou rodičů

Matěj aktivně vyhledává společnost kamarádů. Je komunikativní, vyžaduje častou pozornost dospělých, je náladový. Dochází tak, k častým střetům s vrstevníky. Odpovědi, celý rozhovor s rodiči viz příloha, str. 61.

- Aktuální psychologické postupy, třídního učitele

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP, podpůrná opatření stupně 3, na základě vyšetření PPP. Důvodem odkladu je LMD (lehká mozková dysfunkce).

Řečový projev je zrychlený, porucha pozornosti a aktivity, častá unavitelnost, motorický neklid, snadné vyrušení na základě vzruchů, porucha chování k okolí. Asistent pedagoga pracuje na základě instrukcí, třídního učitele. Podílí se a pomáhá, při rozvoji oslabených oblastí.

- Pedagogické postupy, třídního učitele

Utvářet žákovi takové podmínky ve třídě, aby hyperaktivita, impulzivita byla využívána v pedagogickém procesu a byla žádoucí. Zapojováním do aktivních činností v hodinách. Vyrovnávat a koordinovat aktivitu a únavu, častější krátké přestávky. Dbát na oční kontakt a snažit se mluvit pomaleji, zapojovat mimiku.

Rozfázovat pokyny, ověřovat porozumění, častější kontrola. Empatický, ale limitující přístup od učitele, vyzdvihnout jeho přednosti. Podporovat sociální integraci, účast ve společenských hrách, zapojovat chlapce do skupinové práce. Jasně definovat pravidla chování během výuky, o přestávce, školních akcích apod. Upřednostnit posazení na přední místa, blíže paní učitelce, nebo tak jak se osvědčí.

- Opatření do budoucna

Doporučuje se spolupráce s psychologem, nepodceňovat domácí přípravy, nastavení sportovní činnosti-vyrovnání hyperaktivity, nastavení relaxace, např. muzikoterapie, nutný odpočinek kvůli vyčerpanosti, dodržovat zdravou výživu.

4.3 Asistent pedagoga v přípravné třídě

V přípravné třídě působí dvě asistentky, Lenka, která ve škole působí od roku 2016. Druhou asistentkou je Romana, která nastoupila v září 2019. Asistentky jsou velkou pomocí, ve výchovně, vzdělávacím procesu. Zajištění bezpečnosti, při cvičení v tělocvičně, při vaření v kuchyňce a též pomoc při cestování např. do divadla.

Náplní přímé práce s dětmi. Asistentka je v dopoledních hodinách pod vedením pedagoga. Kdy individuálně působí na děti, dle pokynů učitele. Kontroluje pochopení zadaného předmětu a opakování. Je aktivní s dopomocí úkolů. Upozorňuje při změnách činností. Názorně vysvětlí, ukáže a poradí v obtížných situacích. Také se podílí při zájmových činnostech v družině. Věnuje se dětem s odlišným mateřským jazykem. V nepřímé práci s dětmi. Spolupracuje s rodiči, informuje o akcích třídy. Je přítomna při schůzkách ve třech (učitel, rodič, žák). Pozorování napomáhá, při pozorování dětí v době jak volných her, kdy si děti vybírají hry, podle svého uvážení, nebo jsou hry nabízeny pedagogem, asistentem, tak při řízených činnostech. Pozorování, při hlavních předmětech, také při práci ve skupinkách, i samostatně při prezentaci znalostí. Důležitou součástí je kontrola správného držení tužky, polohy těla při sezení na svém místě.

Předměty

Rozumová výchova, Jazyková příprava, Předmatematické představy, Grafomotorika, Tělesná výchova, Hudební výchova, Výtvarná výchova, Pracovní činnosti.

4.4 Vyhodnocení dětí s individuálním zápisem v oslabených oblastech

Hodnocení:

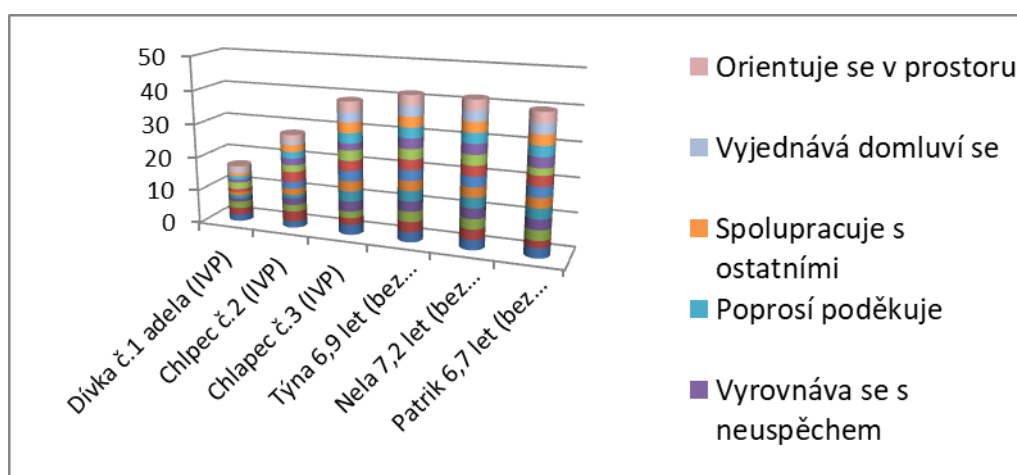
- 1) nezvládá, má vážnější obtíže
- 2) zvládá s maximálním úsilím
- 3) zvládá bez obtíží

Oslabené oblasti byly zaznamenány pozorováním v přípravné třídě. Tabulka č.1

Pedagogická diagnostika dítěte v přípravné třídě ZŠ Jesenice						
Oslabené oblasti	Dívka č.1 (IVP) A	Chlapec č.2 (IVP) B	Chlapec č.3 (IVP) C	Týna 6,9 let (bez podpory) D	Nela 7,2 let (bez podpory) E	Patrik 6,7 let (bez podpory) F
Pohybuje se koordinovaně	2	2	3	3	3	3
Zachází s tužkou, barvami, nůžky	2	3	2	3	3	2
Postará se o sebe a své věci	2	2	2	3	3	3
jazyk řeč správná výslovnost	1	2	3	3	3	3
Správná gramatika	1	1	3	3	3	3
Pozná písmena a čísla	1	2	3	3	3	3
Umí vyprávět děj	0	2	3	3	3	3
Rozlišuje barvy a tvary	1	3	3	3	3	3
Je samostatné	2	2	3	3	3	2

Vyrovňuje se s neúspěchem	1	2	2	3	3	3
Poprosí, poděkuje	1	2	3	3	3	3
Spolupracuje s ostatními	1	2	3	3	3	3
Vyjednává, domluví se	1	1	3	3	3	3
Orientuje se v prostoru	1	2	3	3	3	3

Zdroj: objasnění v tabulce č.1 - autor práce

Graf 1. Vyhodnocení dětí 1-3 s podporou, 4-6 bez podpory.

Zdroj: autor práce. Tento graf je vyhotoven na základě vypracovaných údajů z tabulky (1). A názorné posouzení rozdílů, mezi dětmi s podporou 1-3 , kolonka A,B,C. Bez podpory z SPC 4-6, D, E, F.

4.5 Výzkumné šetření v přípravné třídě a doporučení pro praxi

Objasnění výzkumných otázek, cílem bylo zhodnocení komunikačních schopností dětí, které mají IVP, které jim bylo zhotoveno na základě PPP a šetření školního psychologa. Srovnání s dětmi jen s odkladem školní docházky. K dosažení tohoto cíle byly zadány, výzkumné skutečnosti 1) v jaké rovině se nachází oslabení dětí s IVP, v porovnání s dětmi jen s odkladem školní docházky. Dále v oblasti koordinace jak hrubé, tak jemné motoriky. Výzkumná skutečnost 2) o schopnosti tvoření vět, způsob tvořit správně krátké věty. Výzkumná skutečnost 3) stimulace slovní zásoby, vzdělávací nabídkou a působení intervence ve třídě.

Doporučení pro praxi

Bylo zjištěno a je zaneseno v odpovědích, viz tabulka str. 53 a v grafu str. 54. Výzkumné šetření, se uskutečnilo v přípravné třídě na běžné základní škole. Cílem bylo zhodnocení komunikačních schopností dětí s IVP a dětí jen s odkladem školní docházky. K dosažení tohoto cíle byla stanovena výzkumná teze. V jaké rovině se nachází oslabení dětí s podporou v porovnání s dětmi jen s odkladem školní docházky. Rozdíl byl shledán ve správné výslovnosti a grafomotorice. Dále v oblasti koordinace jak hrubé, tak jemné motoriky. Výzkumné teze o schopnosti tvoření vět, způsob správně tvořit krátké věty. Předpoklady že prostředí školy podporuje u dětí rozvoj komunikačních dovedností. V racionálním kontextu byl potvrzen. Vybrané děti byly schopny, i když s rozdíly, uplatňovat komunikaci ve vzniklých situacích. Pro další pedagogickou práci se doporučuje. Pokračování a podpora intenzivního rozvoje komunikačních schopností. Posilovat slovní zásobu, více prokládat říkankami pro výslovnost. Více motivovat děti k vedení řečového projevu. Zařazování artikulačních a dechových cvičení. Cviky na uvolnění mimických svalů. Důležité je vhodné zvolení pomůcek na podporu komunikačních aktivit.

ZÁVĚR

Předškolní výchova a vzdělávání rozvíjí a připravuje, dítě na další životní cestu a to základním vzděláváním. Jedním z nejdůležitějších dovedností je právě oblast komunikace. Třída je místem mnoha komunikačních situací. Stimulují se tak řečové a intelektové dovednosti. Zabývá se poruchami dětské řeči, sníženou komunikační schopností a poruchy, které spolu úzce souvisí. Cílem bakalářské práce bylo zjištění na jaké úrovni, byly komunikační dovednosti dětí s IVP a s odkladem školní docházky. Na jaké úrovni probíhají intervence a diagnostika, na běžné ZŠ. Práce byla rozdělena do čtyř kapitol. První tři tvořily, teoretickou část, s uvedením Školního vzdělávacího programu, v přípravném ročníku. Využívání pomůcek a učebních materiálů. Čtvrtá kapitola popisuje metodu stimulační průpravy, která probíhala ve třídě při hře i řízené činnosti. Byl zaznamenán rozhovor při individuální schůzce s rodičem. Z konzultací a aktuálních dokumentů z SPC a PPP byly vypracovány tři Kazuistiky. Tyto skutečnosti byly zaznamenány do tabulky č.1. pedagogické diagnostiky str. 47 a grafu str. 48. Výzkum potvrdil, že je důležité, aby děti nezůstávaly v MŠ a byly zařazeny do přípravného ročníku. Zvykání si na prostředí a režim, který děti vede i k plnění úkolů a smysl pro zodpovědnost. Individuální přístup a intervenční péče, zkvalitňuje vzdělávání. Řečové dovednosti dětí s IVP byly zjištěny rozdílly mezi vrstevníky s odkladem školní docházky. Výzkumné šetření prokázalo, profesionální úroveň rozvoje a podpory komunikačních dovedností v naší škole. Na tomto se podílejí pedagogové, asistenti, vychovatelé, poradenské zařízení a spolupráce s rodiči, bez které bychom jen stěží mohli tvořit celek. Tato bakalářská práce je rozšířením praxe a přínosem pro další pedagogickou činnost.

SEZNAM ZKRATEK

- ŠVP- ŠKOLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN
- IVP- INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN
- PPP- PEDAGOGICKO-PSYCHOLOGICKÁ PORADNA
- SPC- SPECIÁLNÍ PEDAGOGICKÉ CENTRU
- ADHD-SPECIFICKÁ PORUCHA CHOVÁNÍ
- CNS- CENTRÁLNÍ NERVOVÁ SOUSTAVA
- KJHG- KINDER-UND JUGENDEN FOGESCTZ
- WISC- WECHSLEROVY TESTY INTELIGENCE
- IQ- INTELIGENČNÍ KVOCIENT
- NKS- NARUŠENÁ KOMUNIKAČNÍ SCHOPNOST
- LMD- LEHKÁ MOZKOVÁ DISFUNKCE

SEZNAM LITERATURY

Bednářová J., *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Vydavatelství Edika 2015. ISBN 978-80-266-0658-1.

Bernhauserová D., *Diagnostika breptavosti*. Vydavatelství UJAK 2014, ISBN 978-80-7452-104-1.

Dandová E., *Školní zralost*. Vydavatelství Raabe 2018. ISBN 978-80-7496-373-5.

Dolejší P., *Jak se naučit správně vyslovovat*. Dolejší 2005, ISBN 80-86-480-66-6.

Gavora P., *Metody pedagogického výzkumu*. Brno 2010, ISBN 80-85-93-115X.

Kerrová S., *Dítě se speciálními potřebami*. Vydavatelství Portál 1997. ISBN 80-7178-147-9.

Klenková, J., *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-X.

Krahulcová B., *Dyslalie patlavost*. Vydavatelství Grada 2007. ISBN 978-80-903863-0-3.

Kucharská A., *Specifické poruchy učení*. Vydavatelství Portál 1996, ISSN 1211-670X.

Langmeier J., *Vývojová psychologie*. Vydavatelství Grada 2006. ISBN 80-247-1284-9.

Lang G., *Každé dítě potřebuje spec.přístup*. Vydavatelství Portál 1998. ISBN 80-7178-144-4.

Lechta V., *Terapie narušené komunikační schopnosti*. Vydavatelství Portál 2005. ISBN 80-7178-961-5.

Pipeková J., *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. Vydavatelství Praha 2000. ISBN 80-7315-120-0.

Průcha J., *Předškolní pedagogika*. Portál 2013 ISBN 978-80-262-0495-4.

Škodová E., *Klinická logopedie*. Vydavatelství Praha 2003. ISBN 80-7178-546-6.

SEZNAM OBRÁZKŮ

**ZÁKLADNÍ ŠKOLA A ZÁKLADNÍ UMĚLECKÁ ŠKOLA JESENICE,
příspěvková organizace**

Individuální vzdělávací plán

Jméno a příjmení žáka			
Datum narození			
Bydliště			
Škola	ZŠ Jesenice, K Rybníku 800		
Ročník	0.A	Školní rok	2020/21

ŠPZ, které vydalo doporučení pro IVP	Černoleská 1997, Benešov

Kontaktní pracovník ŠPZ	
Školská poradenská, zdravotnická a jiná zařízení, která se podílejí na péči o žáka	Logopedie

Rozhodnutí o povolení vzdělávání žáka podle IVP ze dne:	1.9.2020
Zdůvodnění: Vývojová vada řeči s obtížemi v receptivní i expresivní složce. Porucha aktivity a pozornosti, nerovnoměrný vývoj.	

Priority vzdělávání a dalšího rozvoje žáka (cíle IVP):	Asistent pedagoga pracuje pod vedením učitelky, podílí se na rozvoji oslabených oblastí, podpora individuálních i skupinových činností.
Předměty, jejichž výuka je realizována podle IVP:	Jp, PmP, Rzv, G, Vv, Hv, Tv, Tč.

Podpůrná opatření (specifikace stupňů podpůrných opatření) 3	
Metody výuky (pedagogické postupy)	Zapojovat a nabízet činnosti, které odpovídají stupni rozvoje dívky, dle doporučení specialistů (logoped).
Úpravy obsahu vzdělávání	Přizpůsobit náročnost aktivit možnostem dívky.
Úprava očekávaných výstupů vzdělávání	V rámci předmětu speciálně pedagogické péče, rozvíjet oslabené řečové dovednosti v souladu a dle doporučení logopedie, rozvoj předškolních dovedností.
Organizace výuky	Při aktivitách zajistit místo blízko paní učitelky/asistentky.
Způsob zadávání a plnění úkolů	Úkoly zadávat v kratších úsecích, častěji je střídat, zvýšit dohled při volných aktivitách a pobytu venku.
Způsob ověřování vědomostí a dovedností	Individuální přístup učitelky i asistentky, prověřovat možnosti dívky, použití metody pozorování a analýzy.
Hodnocení žáka	Využívat především pozitivní zpětné vazby, posilovat žádoucí projevy v chování.
Pomůcky a učební	Pomůcky pro ŠZ zřízené při škole. Používat pomůcky pro rozvoj řeči, komunikačních dovedností, předškolních

materiály	dovedností.
Podpůrná opatření jiného druhu	Spolupracovat s odbornými lékaři, kteří mají dívku v péči, respektovat jejich doporučení.
Personální zajištění úprav průběhu vzdělávání (asistent pedagoga, další pedagogický pracovník)	Třídní učitelka, asistentka pedagoga, vychovatelka ve ŠD.
Další subjekty, které se podílejí na vzdělávání žáka	Školní družina.
Spolupráce se zákonnými zástupci žáka	Dobrá mají zájem o dívku, jak se snaží splňovat úkoly.
Dohoda mezi žákem a vyučujícím	Pokud se děvče snaží splnit dané úkoly, pravidelně dostává do sešitu odměnu (razítka, obrázky, hvězdičky).

Podrobný popis pro jednotlivé vyučovací předměty, ve kterých jsou uplatňována podpůrná opatření (Je-li potřeba specifikovat)	
Název předmětu	PmP- Předmatematické představy
Název předmětu	Jp- Jazyková příprava
Název předmětu	G- Grafomotorika

Název předmětu	Rzv- Rozumová výchova

Osoby zodpovědné za vzdělávání a odbornou péči o žáka	Jméno a příjmení	Podpis	
Třídní učitel/ka	Kateřina Žofková DiS.		
	PmP	Předmatické představy	Kateřina Žofková
	Jp	Jazyková příprava	Kateřina Žofková
	G	Grafomotorika	Kateřina Žofková
	Rzv	Rozumová výchova	Kateřina Žofková
	TV	Tělesná výchova	Kateřina Žofková
	HV	Hudební výchova	Kateřina Žofková
	VV	Výtvarná výchova	Kateřina Žofková
	Tč	Tvořivé činnosti	Kateřina Žofková
Ředitelka školy			

Závěry vyhodnocení vzdělávání podle individuálního vzdělávacího plánu	Jméno a příjmení pracovníka školského poradenského zařízení	Podpis

- **Komunikace s rodiči Adély - řízený rozhovor**

1. Otázka: Rozumí vaší řeči, když jste doma, v kolika letech si všímáte obtíží s NKS.

Odpověď: Občas rozumíme slovům, věty často opakuje, mají podobný smysl.

2. Otázka: Jak reaguje na změny prostředí, změny lidí doma i ve společnosti?

Odpověď: Často se stydí, je v koutě a dělá, že tam není. Bez zájmu se začlenit.

3. Otázka: Navazuje dobře vztahy s vrstevníky nebo jí vyhovuje role pasivního pozorovatele?

Odpověď: Reaguje na vrstevníky spíše podle nálady, vyhovuje jí pasivní pozorování.

4. Otázka: Zajímá se doma o nové hry, zaujme jí nabízená činnost?

Odpověď: Spíše si hraje rituálně, nevyhledává nové činnosti, nerada kreslí.

5. Otázka: Došlo během doby k posunu, co se týče osobní hygieny, nebo jedná nepředvídatelně

Odpověď: Zvládá se obléci, uklidit pokoj. Pokyny několikrát opakujeme. V jiném prostředí je nejistá, a čeká na pomoc.

- **Komunikace s rodiči Martina - řízený rozhovor**

1. Otázka: Rozumí vaší řeči, odpovídá na dotazy, jak dlouho přetrvávají obtíže s NKS?

Odpověď: Řeči rozumí i odpovídá na otázky, řeč se v rozhovoru zrychluje, pozorujeme nerovnoměrnou rychlost řeči od 3 let.

2. Otázka: Jak reaguje na změnu prostředí, lidí třeba u vás na návštěvě?

Odpověď: Jde se přivítat, ale jinak ho přítomnost známých nezajímá, jde si hrát do pokoje.

3. Otázka: Má zájem o nové hry, nabídnuté činnosti, vymyslí si novou hru, vyžaduje často společnou hru?

Odpověď: Sám si hru nevymyslí, spíše pobíhá po místnosti, společně si rád prohlíží atlasy mořských živočichů, lodí a rád kreslí, opět obrázky z atlasů.

4. Otázka: Navazuje dobře vztahy s vrstevníky, nebo je spíše pasivním pozorovatelem?

Odpověď: Snaží se zapojit do rozhovoru, hry zřídka, zabavuje se rituálně, pobíhá po místnosti a točí si s tkaničkou u kalhot, nebo mikiny.

- **Komunikace s rodiči Matěje - řízený rozhovor**

1. Otázka: Rozumíte řeči, když se s ním bavíte a porozumí významu vašich slov?

Odpověď: Ano rozumí velice dobře, jen když něco provede, dělá mu problémy porozumět, proč se zlobíme. Výslovnost je velmi dobrá.

2. Otázka: Jak reaguje na změny prostředí a při návštěvě známých?

Odpověď: S prostředím nemá problém, na známé reaguje vstřícně, snaží se s nimi komunikovat.

3. Otázka: Navazuje sám od sebe vztahy s vrstevníky, stojí o přítomnost jiných lidí, nebo je spíše pasivním pozorovatelem?

Odpověď: Aktivně vyhledává společnost kamarádů, je komunikativní a vyžaduje kontakt i s dospělými. Záleží na náladě, která se často mění.

4. Otázka: Má zájem o nové hry, je kreativní zapojuje se, vyžaduje hry s dospělými?

Odpověď: Hraje si rád, vymýšlí různé stavby ze stavebnic, neodmítá ani hru s dospělými.

5. Otázka: Došlo během doby k posunu, co se týče osobní hygieny, nebo jedná nepředvídatelně?

Odpověď: Obléknout se zvládá, v pokoji má často nepořádek ale uklidí si, na změnu prostředí působí dezorientován, potřebuje svůj čas. Pomáhá v domácnosti.

Ukázka „Říkanek pro výslovnost“

Krokodýl

Krokodýl, krokodýl, botičky si prochodil.

Udělal si velkou díru a teď koupe nohy v Nilu.

Krokodýl, krokodýl, botičky si prochodil.

Rak

Rak si vyšel do světa, roztahuje klepeta.

Ryby kolem brousí, roztahuje vousy.

Šneček

Šnečku, šnečku šišatý, širák máš až na paty.

Šouráš se tu mezi ploty, švec ti ušil líné boty.

Šelma švícko za to může, šil je totiž z líné kůže.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Kateřina Žofková DiS.

Obor: Speciální pedagogika-vychovatelství

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Třídní učitel v přípravné třídě ZŠ Jesenice

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 50

Celkový počet stran včetně příloh: 62

Počet titulů českých použitých zdrojů: 15

Počet internetových zdrojů: 2

Vedoucí práce: Mgr. Hana Fleischmannová